

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Регіональна економічна і соціальна географія

галузь знань: 01 Освіта

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія)

УХВАЛЕНО

Рішенням кафедри загальної та
регіональної географії
Протокол № 1 від 30 серпня 2021 року

Суми – 2021

Загальна інформація про дисципліну

Назва дисципліни	Регіональна економічна і соціальна географія
Викладач	Сюткін Сергій Іванович
Профайл викладача	https://pgf.sspu.edu.ua/kolektyv-kafedry-geografia
Контактний тел.	(0542) 685932
E-mail:	siutkin-sergiy@ukr.net
Сторінка курсу в Moodle	https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=2626 (7 семестр) https://dl.sspu.edu.ua/course/view.php?id=537 (8 семестр)
Консультації	Консультації проводяться щосередини о 12:30 год.; групові або одноосібні. Також можливі он-лайн консультації через інтернет-ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або телефонувати.

Анотація до дисципліни

Регіональна економічна і соціальна географія має важливе світоглядне та загальноосвітнє значення. Як навчальна дисципліна вона дає уявлення про характер взаємодії природи і суспільства, про форми і тенденції розвитку територіальної організації суспільства у значних територіальних масивах країн – так званих регіонах. Важливими предметами дослідження також є географічні проблеми просторової організації регіональної економіки, сукупність проблем соціального розвитку в їх територіальному вираженні, територіальна організація соціального життя, просторові суспільні системи тощо. Регіональна економічна і соціальна географія спирається у вивченні своїх закономірностей на міцний теоретичний фундамент, закладений попереднім вивченням таких дисциплін як: «основи теорії суспільної географії», «географія населення», «географія світового господарства», «основи технологій виробництва» тощо. У своєму розвитку регіональна економічна і соціальна географія міцно пов'язана із суміжними географічними науками, зокрема фізико-географічними, інформація яких необхідна для господарської оцінки природних умов і ресурсів, аналізу їх раціонального використання. Важливе значення мають дослідження тектонічної будови території та районів видобування корисних копалин, кліматичних умов і типів ведення сільського господарства, географічного положення та найбільш розвинутих видів транспорту тощо. Серед негеографічних дисциплін найтісніші зв'язки з регіональною економічною і соціальною географією мають соціологія, демографія, етнографія, статистика та деякі інші економічні дисципліни.

Мета і завдання дисципліни

Мета дисципліни: обґрунтування шляхів удосконалення територіальної (просторової) організації суспільства, особливостей формування територіально-виробничих комплексів у конкретних природних і соціально-економічних умовах, а також пошук основних напрямів вирівнювання соціальних відмінностей у регіонах світу, шляхів подолання ксенофобії тощо.

Завдання курсу:

- з'ясувати особливості прояву міжнародної економічної інтеграції (галузевої і регіональної);
- оволодіти методикою розрахунків і порівнянь валового національного продукту, валового внутрішнього продукту, національного доходу тощо;
- дослідити форми зосередження промислового та сільськогосподарського виробництва;
- встановити напрямки структурних зрушень в національних економіках країн різних соціально-економічних типів внаслідок впливу НТР.
- оцінити гостроту проблем регіонального соціально-економічного розвитку;
- встановити причинно-наслідкові зв'язки різноманітних явищ природного та суспільного походження;
- здійснити низку класифікацій і типологій країн світу на основі системи статистичних показників;
- скласти комплексні країнознавчі характеристики згідно типових планів;
- провести економічне районування для полегшення вивчення територіальної структури господарства окремих країн.

Формат дисципліни

Ознаки дисципліни	
Рік вступу	2018
Освітній ступінь	бакалавр
Курс навчання	4
Семестр	7, 8
Формат курсу	очний / заочний
Обов'язкова /вибіркова	обов'язкова
Кількість кредитів/годин	13/390 7 семестр – 180 год. 8 семестр 210 год.
Кількість розділів	7 семестр – 2 розділи 8 семестр – 3 розділи
Форма контролю	7 семестр – залік 8 семестр – залік
Лекції	7 семестр – 44 год. 8 семестр – 50 год.
Практичні заняття	7 семестр – 42 год. 8 семестр – 48 год.
Консультації	7 семестр – 4 год. 8 семестр – 4 год.
Самостійна робота	7 семестр – 90 год. 8 семестр – 108 год.

Результати навчання за дисципліною

	Програмні результати навчання	Очікувані результати навчання
ПРН 7.	Показувати знання та розуміння техніко-економічних особливостей основних галузей промисловості та їх основних технологічних схем виробничих процесів. Визначати вплив промислових підприємств на стан навколишнього середовища та розробляти шляхи оптимізації технологічних процесів з точки зору економічної оцінки виробництва продукції, використання сучасних прогресивних технологічних розробок, техніко-економічної й екологічної ефективності промислових технологій.	Аналізувати об'єктивні чинники відокремлення різних видів трудової діяльності та спеціалізації окремих виробничих одиниць. Оцінювати результати дії агломераційного ефекту розміщення підприємств різних галузей господарства. Аналізувати екологічні наслідки застосування різних технологій виробництва. Розраховувати і порівнювати валовий національний продукт, валовий внутрішній продукт, національний дохід країн світу.
ПРН 10.	Показувати знання та розуміння різноманітних способів і засобів створення картографічного зображення. Планувати, проектувати і укладати тематичні карти. Демонструвати основні графічні прийоми при викреслюванні картографічних творів. Застосовувати різноманітні методи і способи аналізу інформації за картами, картографічними творами у виробничій діяльності. Аналізувати й порівнювати зміст різноманітних картографічних творів.	Знати особливості застосування конкретних методів наукового дослідження в економічній і соціальній географії. Розуміти роль картометричних і картдемонстраційних методів для регіональних зіставлень і пошуку територіальних закономірностей. Проводити групування об'єктів вивчення, створювати різноманітні класифікації і типології. Аналізувати наслідки розвитку процесу географічного поділу праці. Оцінювати вплив географічного положення виробничого об'єкту на ефективність його функціонування.
ПРН 12.	Називати значення категорії «господарство» та співвідношення його з поняттям «економіка». Виділяти періоди розвитку світового господарства, відтворювати хронологію провідних подій кожного етапу, називати провідні риси сучасного етапу розвитку світового господарства. Аналізувати вплив НТР на галузеву і територіальну структуру світового господарства.	Розуміти головні закономірності раціональної територіальної організації суспільства. Аналізувати особливості прояву міжнародної економічної інтеграції (галузевої і регіональної). Знати об'єктивні фактори розміщення виробництва та відповідні їм форми організації виробництва. Оцінювати специфічний вплив різних чинників на розміщення конкретних видів господарської діяльності. Зіставляти форми зосередження промислового виробництва.
ПРН 18.	Демонструвати знання та розуміння дефініції провідних термінів та понять суспільної географії, факторів розміщення виробництва та складових геодемографічної ситуації.	Знати дефініції провідних термінів і понять економічної і соціальної географії. Обґрунтовувати напрямки структурних зрушень в національних економіках

	Пояснювати закономірності раціональної територіальної організації суспільства. Застосовувати основні положення теорії сталого розвитку. Встановлювати концептуальні відмінності понять «район» і «регіон». Аналізувати наслідки розвитку процесу географічного поділу праці.	країн різних соціально-економічних типів внаслідок впливу НТР Зіставляти переваги і недоліки територіального і галузевого принципів управління господарськими комплексами різних ієрархічних рівнів. Обґрунтовувати вибір шляхів удосконалення територіальної організації суспільства.
ПРН 24.	Визначати знання системи та сутності основних понять та термінів регіонального розвитку. Встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між географічними, економічними і соціальними параметрами розвитку територій у різномасштабних просторових та/або часових рамках.	Складати комплексні країнознавчі характеристики згідно типових планів. Аналізувати типи розселення населення, знати класифікації і типології міських і сільських поселень, найважливіші міські агломерації та мегаполіси світу. Проводити економічне районування для полегшення вивчення територіальної структури господарства.

Тематичний план вивчення дисципліни

7-й семестр

Розділ 1. Країни Європи.

- Тема 1. Регіональний огляд країн Європи.
- Тема 2. Групова характеристика країн Західної Європи.
- Тема 3. Комплексна характеристика господарства ФРН.
- Тема 4. Комплексна характеристика господарства Франції.
- Тема 5. Комплексна характеристика господарства Великобританії.
- Тема 6. Комплексна характеристика господарства Італії.
- Тема 7. Групова характеристика країн Центральної і Південно-Східної Європи.
- Тема 8. Комплексна характеристика господарства Польщі.
- Тема 9. Комплексна характеристика господарства Румунії.
- Тема 10. Галузева і територіальна структура господарства країн Балтії.
- Тема 11. Галузева і територіальна структура господарства Росії.

Розділ 2. Країни Азії.

- Тема 12. Регіональний огляд Азії.
- Тема 13. Комплексна характеристика господарства Японії.
- Тема 14. Галузева і територіальна структура господарства КНР.
- Тема 15. Комплексна характеристика господарства Індії.
- Тема 16. Комплексна характеристика господарства Ізраїлю.
- Тема 17. Комплексна характеристика господарства Туреччини.

8-й семестр

Розділ 3. Країни Африки.

- Тема 18. Африка – як найбільш бідніший регіон світу.
- Тема 19. Шляхи подолання колоніальної структури господарства.
- Тема 20. Порівняльна характеристика господарства Єгипту й Алжиру.
- Тема 21. Комплексна характеристика господарства ПАР.

Розділ 4. Країни Америки.

- Тема 22. Регіональний огляд країн Америки.
- Тема 23. Комплексна характеристика господарства Канади.

Тема 24. Галузева і територіальна структура господарства США.

Тема 25. Комплексна характеристика господарства Куби.

Тема 26. Комплексна характеристика господарства Бразилії.

Тема 27. Комплексна характеристика господарства Аргентини.

Розділ 5. Країни Австралії та Океанії.

Тема 28. Загальний огляд і субрегіональний поділ Австралії та Океанії.

Тема 29. Австралійський Союз.

Тема 30. Комплексна країнознавча характеристика Нової Зеландії.

Тема 31. Групові характеристики країн Меланезії, Мікронезії, Полінезії.

Політика дисципліни

Вивчення регіональної економічної і соціальної географії потребує: виконання тестових завдань, самостійної роботи тощо; підготовки до практичних занять; опрацювання рекомендованої основної та додаткової літератури, а також інших інформаційних джерел.

Підготовка та участь у практичних заняттях передбачає: ознайомлення з програмою навчальної дисципліни, питаннями, які виносяться на заняття з відповідної теми; вивчення конспекту лекцій, а також позицій, викладених у підручниках, монографічній та іншій науковій літературі тощо.

Результатом підготовки до заняття повинно бути змістовне володіння здобувачем вищої освіти матеріалом теми, якій присвячено відповідне заняття, а саме знання: поняттєво-термінологічного апарату дисципліни; теоретичних основ соціально-економічної географії; форм територіальної організації виробництва; чинників розвитку та розміщення виробництв, основних показників соціально-економічного розвитку тощо.

Розв'язання практичних завдань повинно як за формою, так і за змістом відповідати вимогам, що висуваються до вирішення відповідного завдання, свідчити про його самостійність, відсутність ознак повторюваності та плагіату.

На практичних заняттях присутність здобувачів вищої освіти є обов'язковою, важливою також є їх участь в обговоренні всіх питань теми. Забороняється запізнюватись на навчальні заняття та пропускати їх без поважних причин. Пропущені заняття мають бути відпрацьовані на консультаціях. Це ж стосується й студентів, які не виконали завдання або показали відсутність знань з основних питань теми. Здобувач вищої освіти повинен дотримуватися навчальної етики, поважно ставитися до учасників процесу навчання, бути зваженим, уважним та дотримуватися дисципліни й часових (строкових) параметрів навчального процесу. Під час контрольних заходів забороняється використовувати джерела інформації, усні підказки, письмові роботи інших осіб, друковані книги, методичні посібники, телефони, планшети. Забороняється користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття з метою, не пов'язаною із навчанням.

Академічна доброчесність

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел інформації, втручання в роботу інших студентів становлять приклади можливої академічної недоброчесності. Неприпустимо надавати для оцінювання письмову роботу, підготовлену за участю інших осіб. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману. Вивчення дисципліни передбачає дотримання положень Кодексу академічної доброчесності СумДПУ імені А.С.Макаренка.

Система оцінювання та вимоги

Поточний контроль навчальних досягнень здійснюється протягом семестру на практичних заняттях. Результати (кількість набраних балів) фіксує викладач.

Використовуються такі форми поточного опитування: усна відповідь за лекційними матеріалами, тестування, контрольна робота з відкритими питаннями, заслуховування повідомлень студента з довідковою інформацією, реферати, створення презентації з її обов'язковим показом та повідомленням, участь у обговоренні питань для контролю знань на практичних заняттях.

Поточний контроль відображає поточні навчальні досягнення студента в освоєнні програмного матеріалу дисципліни і спрямований на необхідне корегування самостійної роботи студента. Сюди входить: методи усного контролю – бесіда, розповідь, доповідь студента, роз'яснення, відповіді на запитання. Усний контроль проводиться майже на кожному занятті в індивідуальній, фронтальній або комбінованій формі. Викладач розробляє чіткі критерії оцінювання всіх видів навчальної роботи у комплексному контролі знань, доводить їх до відома студентів на початку вивчення навчальної дисципліни. Результати поточного контролю є складовою визначення підсумкової оцінки і враховуються науково-педагогічним працівником при визначенні підсумкової оцінки з даної дисципліни. До поточного контролю також відноситься виконання практичних завдань, бали за які враховуються у підсумкову оцінку.

При контролі виконання завдань, які винесені для самостійного опрацювання, оцінці підлягають: самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань; вміння застосовувати теоретичні знання при виконанні практичних завдань; підготовка доповідей, презентацій, знання об'єктів політичної карти світу тощо. Результати самостійної роботи фіксуються в журналі обліку роботи викладача. Бали, набрані студентом за виконання завдань з самостійної роботи, додаються до суми балів, набраних студентом з інших видів навчальної роботи з дисципліни.

По завершенню вивчення розділів проводяться підсумкові контрольні роботи. До контрольних заходів допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються («незадовільно» незалежно від причини). Відпрацювання контрольного заходу є обов'язковим.

Вид контролю як за 7, так і 8 семестри – залік. Залік – це форма підсумкової атестації, що полягає в оцінці засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни протягом семестру. Залік виставляється викладачем автоматично за умови, якщо студент виконав усі види навчальної роботи, які визначені робочою програмою навчальної дисципліни. Загальна оцінка обраховується як сума балів за виконання всіх видів робіт. Враховуються бали набрані на поточному тестуванні, самостійній роботі та бали підсумкового контролю. Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою.

Якщо навчання відбувається з використанням дистанційних технологій, залік може проходити з використанням тестових технологій.

Критерії оцінювання результатів навчання

Бали	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
90-100	Глибоко і міцно засвоїв програмний матеріал з основ теорії суспільної географії; вичерпно, послідовно, грамотно і логічно його викладає. Прогнозує і передбачає подальший хід явища, описує можливі наслідки, результати, що впливають з наявних даних. На основі проблемної ситуації виділяє проблему, конструює гіпотези і перевіряє їх. При цьому студент не має утруднень при відповідях на видозмінені завдання, вільно справляється із класифікаціями, типологіями та іншими видами застосування знань,

	показує знайомство з монографічною літературою, правильно обґрунтовує прийняті рішення, володіє різнобічними навичками і прийомами виконання практичних робіт, володіє в повному обсязі специфічним поняттєво-термінологічним апаратом навчальної дисципліни.
82-89	Твердо знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його; не допускає суттєвих неточностей у відповідях на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, впевнено володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання, коректно встановлює причинно-наслідкові зв'язки.
74-81	Знає програмний матеріал, грамотно й по суті викладає його, але допускає деякі неточності під час відповіді; правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання. Самостійно відтворює знання з елементами перетворення. Застосовує їх у видозміненій, але близькій до типової ситуації, однак потребує допомоги викладача. Дає свою власну інтерпретацію матеріалу (пояснення, короткий виклад). Уміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, здійснює перенесення дій.
64-73	Має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його окремих деталей, допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу і відчуває утруднення при виконанні практичних робіт і розв'язанні задач.
60-63	Самостійно відтворює інформацію та застосовує її у типовій ситуації, але при цьому виявляє невпевненість у своїх діях. На основі фактів робить висновки, але за допомогою викладача, намагається зробити звіт про виконані дії тощо.
35-59	Не знає більшої частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки; не володіє у достатньому обсязі поняттєво-термінологічним апаратом рекреаційної географії; невпевнено, із помилками виконує практичні завдання; не вміє наводити приклади із життя та встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; відтворює інформацію лише на основі зовнішньої підказки.
1-34	Має лише загальне уявлення про навчальну дисципліну, знання програмного матеріалу носить фрагментарний характер, відповіді на запитання дає «так» чи «ні».

Розподіл балів, які отримують студенти

залік у 7 семестрі

Поточний контроль																	Разом	Сума
РОЗДІЛ 1											РОЗДІЛ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	60	100
3	3	3	3	3	3	3	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4		
Контроль самостійної роботи																	40	
3	3	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	3	2	2		2

залік у 8 семестрі

Поточний контроль			Разом	Сума
РОЗДІЛ 3	РОЗДІЛ 4	РОЗДІЛ 5		
T18-T21	T22-T27	T28-T31	60	100
20	20	20		
Контроль самостійної роботи			40	
15	15	10		

Примітка. Бали поточного контролю нараховуються за темами практичних занять.

Згідно Положення «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка» від 27.04.2020 р., можливе зарахування результатів навчання з окремої теми/тем, розділу, індивідуального завдання (контрольної роботи) чи дисципліни в цілому, здобутих за цими видами освіти. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно переліку компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для іспиту, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література та інформаційні ресурси

Основна:

1. Бейдик О.О. Визначні родовища корисних копалин у таблиці Д.І. Менделєєва: світовий вимір // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія. 2019. № 1(74). С. 13-17. https://visnyk-geo.knu.ua/?page_id=6967&lang=uk
2. Кузик С., Котик Л., Ванда І. Регіональна економічна і соціальна географія світу (розвинені країни) : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 148 с. https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/03/Rehional_eko_sots_heohr_rozvyneni_krainy_2019.pdf
3. Стафійчук В.І. Рейтинг пріоритетності держав світу відповідно до національних інтересів України // Економічна та соціальна географія. 2020. Вип. 84. С. 13-22. <http://bulletin-esgeograph.org.ua/e-version/volume-84/720-stafiichuk>
4. Сюткін С.І. Регіональна економічна і соціальна географія : робочий зошит для самостійної роботи студентів. Частина 1. Європа та Азія. Суми: ФОП Цьома С.П., 2017. 48 с. <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/1012>
5. Сюткін С.І. Регіональна економічна і соціальна географія : робочий зошит для самостійної роботи студентів. Частина 2. Африка, Америка та Австралія з Океанією. Суми: ФОП Цьома С.П., 2018. 40 с. <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/3767>

Додаткова:

1. Гнатюк М. Енергоефективність країн Європи на сучасному етапі // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія. 2018. № 2(71). С. 38-42. https://visnyk-geo.knu.ua/?page_id=5989&lang=uk
2. Масляк П.О. Політична географія ХХІ століття // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія. 2018. № 3(72). С. 10-13. https://visnyk-geo.knu.ua/?page_id=6136&lang=uk

3. Масляк П.О. Кількісна оцінка суспільно-географічного положення території // Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Географія. 2019. № 1(74). С. 5-8. https://visnyk-geo.knu.ua/?page_id=6934&lang=uk
4. Сюткін С.І. Політична географія : навчальний посібник. Суми: ВПП «Фабрика друку», 2017. 120 с. <http://repository.sspu.sumy.ua/handle/123456789/947>
5. Сюткін С.І. Курс лекцій з географії світового господарства. Суми : СумДПУ, 2020. 142 с. <http://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/8880>

Інформаційні ресурси

1. Institute for Economics and Peace [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economicsandpeace.org>
2. International Finance Corporation [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ifc.org>
3. International monetary Fund [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org>
4. North American Free Trade Agreement [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nafta-sec-alena.org>
5. Open Society Foundations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.soros.org>
6. Organization of the Petroleum Exporting Countries [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://opec.org>
7. Paris Club [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.clubdeparis.org>
8. The Club of Rome [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.clubofrome.org>
9. United Nations [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.un.org>
10. World Bank [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.worldbank.org>